

2.2 Kalbą auginanti erdvė

 1 užduotis. Susiskirstę į 4 grupes, perskaitykite tekstus apie kalbą ir jos raidą. Bendradarbiaudami atsakykite į klausimus.

1. Baigdamas pirmuosius savo gyvenimo metus, vaikas taria žodžius, trumpus pasakymus, ima bendrauti kalba. Supranta daug daugiau negu gali pasakyti. Supranta namų kalbą, paprastučius sakinius, sudarančius pasakojimą apie kiškėlį, gaidelį. Kalba, jos pradmenys tarsi aptinkami savyje, tik dar kelerius metus formosis artikuliaciniai įgūdžiai, rasis kalbėjimo patirtis. Kalbantysis ir kalbinantysis artimieji, pirmiausia mama, patirtį skleidžia lengvu suprantamumu, stiprinamu gestų, judesių, paglostymų, paskatinimų, pagyrimų. Pirminė kalbumo aplinka normaliomis vaiko gyvenimo sąlygomis itin intensyviai ugdo kalbinį kūrybingumą. Auginantys vaiką tėvai, artimai bendraujantys seneliai turi galimybę pajusti vaiko kalbinio kūrybingumo laiką – tarp dvejų ir penkerių <...>. Vaikas junta kalbėjimo laisvę, kurią skatina tai, kad visi daiktai yra gyvi, visi gali kalbėti <...>. Visi žaislai vaikui kalba jo prigimtąja kalba, nes taip yra kalbinami. <...> Vaikų kalba yra didelis kiekvienos kalbos rezervatas, gyvieji vandenys.

Viktorija Daujotytė „Savo kalbą turime savyje“

Klausimai

1. Kokiais būdais artimieji, šeima skleidžia kalbinę patirtį?
2. Kokią įtaką vaikui daro pirminė kalbumo aplinka?
3. Kada vaiko kalbinis kūrybingumas yra ryškiausias? Kodėl?

2. Daug kam keista, kad aš, Amerikoje užaugusi, kalbu suvalkietišškai. Taip yra tėvelių ir senelių, kurie mums ir perdavė bendrinę tarpukario kalbą, o kartu ir nemažai tarmiškų posakių, dėka. Dabar Lietuvoje retkarčiais tenka taisyti namie išmoktą kalbą, nes atsirado naujų žodžių, kirčiavimo ir gramatikos taisyklių.

Pasak Elenos Bradūnaitės, būtent tėvai įskiepijo meilę kalbai ir Lietuvai. Puikiai lietuviškai kalbanti moteris prisimena, kad tėvų namuose net negalėjusi kalbėti angliškai. O ir pati savo vienturtę dukrą Vaivą mokiusi pagal savo metodus. Taip pavyko net trečiosios išėivių kartos atstovų lūpose išsaugoti lietuvių kalbą. „Mes su broliu pareidavome iš mokyklos, tada lietuvių kalba turėdavome pakartoti viską, ką angliškai išmokome: daugybės lentelę, geografijos pamokas ir t. t. Įsivaizduojate tėvų kantrybę po juodo darbo fabrikuose? Sėdėti su vaikais ir dar 2 valandas klausyti, kaip jie aiškina... Bet dėl tokio mokymo mūsų žodynas tapo turtingas“, – pasakoja E. Bradūnaitė.

Pagal LRT „Stiliaus“ laidą ir Rositą Garškaitę „Elena Bradūnaitė-Aglinskienė“

Klausimai

1. Kodėl Amerikoje užaugusi antropologė Elena Bradūnaitė kalba suvalkietišškai?
2. Kaip tėvai mokė savo vaikus kalbėti lietuviškai?
3. Kuo šis būdas naudingas?

2.2 Kalbą auginanti erdvė

3. Kalbotyros profesorė Ineta Dabašinskienė sako, jog kai kurie vaikai auga apsupti trijų lingvistinių sistemų: mamos kalbos, tėčio kalbos ir tos kalbos, kuria kalba gyvenamos šalies žmonės. Kaip tai veikia tokių vaikų raidą? „Tyrimai rodo, jog dvikalbių vaikų kalbinė raida truputį vėluoja. Ji vėluoja ikimokyklinio arba ankstyvo mokyklinio amžiaus laikotarpyje. Tačiau vaiko raidos perspektyvoje tai neturi didelės įtakos, nes šie vaikai galiausiai tampa pranašesni, mokėdami dvi ar tris kalbas. Jie tampa konkurencingesni darbo rinkoje, tačiau tyrėjai taip pat įrodė, jog jie geriau dirba komandoje, turi geresnę atmintį, geriau sprendžia įvairias problemas už vienakalbius“, – sakė mokslininkė. Ar įsivaizduojate situaciją, kad jums vienu metu tektų mokytis dviejų ar net trijų kalbų? Turbūt netrukus pradėtų pintis ne tik liežuvis, bet ir žodžių reikšmės, gramatikos taisyklės. Todėl, nors iš šono gali atrodyti keistai, dvikalbėse šeimose egzistuoja mokslininkų gana seniai patvirtinta praktika: „Vienas tėvas – viena kalba.“ Kitaip tariant, kiekvienas iš tėvų su vaiku kalba savo gimtąja kalba. Mokslininkė sako, jog vaikas mokydamasis tikrai darys klaidų, painios skirtingų kalbų žodžius, tačiau tai – raidos proceso dalis. „Vaikai yra labai jautrūs lingvistinei sistemai. Jie labai anksti geba atskirti kalbų ypatumus, pavyzdžiui, giminių kalbų panašius žodžius. Todėl svarbiausia – daug bendrauti su vaiku. Kitaip viena iš kalbų ims svyruoti“, – sakė pašnekovė. Kuo vaikai vyresni, tuo labiau mažėja jų lingvistinis jautrumas ir gebėjimas atskirti kalbas. Iki paauglystės vaikas, mokydamiesi kalbų, dar gali vystyti dvikalbystės įgūdžius, t. y. turėti dvi gimtąsias kalbas. Manoma, jog vaikas tėčio ir mamos kalbą atskiria dar būdamas mamos įsčiose. Tačiau gimęs jis turi augti apsuptas šių kalbų ir jas praktikuoti. „Jei jie neturi draugų, kalbančių ta kalba, nelanko toks kalbos būrelių – viskas, ta kalba pradės šlubuoti“, – perspėja I. Dabašinskienė.

Pagal www.bernardinai.lt „Daugiakalbės šeimos – kalbą tėvai perduoda kaip meilę, emociją, pasaulio pažinimą“

Klausimai

1. Kaip vaiko aplinkoje vartojamos skirtingos kalbos veikia vaiko kalbos raidą?
2. Kokia seniai patvirtinta praktika taikoma dvikalbėse šeimose?
3. Kas, pasak mokslininkės, svarbiausia, kai vaikas auga dvikalbėje šeimoje?
4. Kokia būtina kalbos mokymosi sąlyga?

4. Daugiakalbių šeimų vaikai auga aplinkoje, kur suaugusiems greitai apsisuktų ne tik galva, bet ir liežuvis – Liia Urman pažįsta šeimų, kurių abu tėvai yra skirtingų tautybių, tačiau nė vienas iš jų nėra lietuvis. Vis dėlto jie dirba Lietuvoje, tad vaikas auga apsuptas keturių kalbų – su tėčiu kalba viena, su mama – kita, o mokykloje mokosi lietuvių bei anglų kalbų. „Lietuvių gramatika ir tarimas – labai sudėtingi. Tačiau stebimės, jog vaikai lengvai perpranta ir šią, ir kitas kalbas. Kai pradedama nuo pat mažų dienų, kalbos mokomasi per veiksmą, žaidimą, bendravimą – vaikai tiesiog užauga toje kalboje. Panašu, kad jiems nebūtų jokio skirtumo dar ir kinų kalbą išmokti“, – juokiasi L. Urman.

Pagal www.bernardinai.lt „Daugiakalbės šeimos – kalbą tėvai perduoda kaip meilę, emociją, pasaulio pažinimą“

Klausimai

1. Kaip daugiakalbės šeimos aplinka gali paveikti suaugusį žmogų?
2. Kokia pašnekovės nuomonė apie lietuvių kalbos gramatiką ir tarimą?
3. Ar pritariate jos nuomonei? Kodėl?
4. Kokie mokymosi būdai vaikui padeda lengvai perprasti kalbą?

2.2 Kalbą auginanti erdvė

2 uždutis. Surenkite improvizuotą konferenciją *Kaip mokomasi kalbos?* ir 2–4 sakiniais bendrais bruožais pristatykite perskaitytus tekstus.

Pavyzdžiui: *Skaitytame tekste kalbama apie...*

3 uždutis. Remdamiesi pristatytais tekstais, parašykite 3–5 apibendrintus patarimus, kaip reikia mokytis kalbos.

1. Reikia...

2. ...

3. ...

4. ...

5. ...

4 uždutis. Atlikite tyrimą *Mano lietuvių kalbą auginanti erdvė* (žr. *Klausimynas*). Apibendrintus duomenis pristatykite kitiems, įsivertinkite ir įvertinkite vieni kitų pristatymus.

Pristatymo vertinimo kriterijai

1. Atskleista kalbinė patirtis, pabaigoje apibendrinama.
2. Palaikomas kontaktas su klausytojais.
3. Pasakojama nuosekliai, sklandžiai.
4. Aiški tartis, intonacija.
5. Taisyklinga kalba.

Ne tik mokslininkai, specialistai, bet ir jūs patys, remdamiesi asmenine patirtimi, galite paaiškinti, kaip išmokstama kalba. Papasakoti, kaip mokėtės, išmokote lietuvių ir kitų kalbų. Atsakydami į klausimus, paanalizuokite savo patirtį, pasikalbėkite su šeimos nariais, aptarkite, kaip mokėtės lietuvių kalbos ir kaip ją išmokote.

Rašymui

A series of horizontal lines for writing, consisting of 18 empty rows.